

ส่วนที่ 2

หลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือน ภายหลังออกจากราชการไปแล้ว

บทที่ 4

การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือน ภายหลังออกจากราชการ

การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนภายหลังออกจากราชการ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ซึ่งบัญญัติว่า "ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ แม้ภายหลังผู้นั้นจะออกจากราชการไปแล้ว ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือมาตรา 92 วรรคสาม แล้วแต่กรณี ก็ยังมีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวดนี้ได้ เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นจะออกจากราชการเพราะตาย"

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปหลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนภายหลังที่ออกจากราชการไปแล้วได้ดังนี้คือ

4.1 จะต้องเป็นการกล่าวหาขึ้นตั้งแต่ผู้ถูกกล่าวหายังรับราชการอยู่คือขณะยังคงมีสถานภาพเป็นข้าราชการ จึงจะดำเนินการตามมาตรา 89 ได้ แต่ถ้าหากเป็นการกล่าวหาภายหลังจากที่พ้นสถานภาพข้าราชการไปแล้วย่อมจะไม่เข้าหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติในมาตรา 89 ซึ่งกรณีหลังนี้ผู้บังคับบัญชาจะไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่พ้นจากสถานภาพข้าราชการได้อีกต่อไป ส่วนในกรณีของการถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา

เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษก็เช่นเดียวกัน จะต้องเป็น การฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำผิดอาญาอยู่ก่อนออกจากราชการ และจะต้องเป็น การกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชา หากเป็นการกล่าวหาต่อผู้อื่น เช่น คอคณะกรรมการ ป.ป.ป. หรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการ ป.ป.ป.หรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินที่ได้รับแจ้งจะต้องแจ้งการกล่าวหาให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาทราบตั้งแต่วันที่ผู้ถูก กล่าวหาจะออกจากราชการ ตัวอย่างเช่นในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนสามัญถูกกล่าวหา ว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง จนถูกตั้งกรรมการสอบสวนตามมาตรา 86 แห่งพระราช บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ต่อมาข้าราชการผู้นี้ประสงค์จะขอลาออก จากราชการเพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเด็นปัญหามีอยู่ว่าจะยับยั้ง การอนุญาตให้ลาออกจากราชการให้การสอบสวนทางวินัยแล้วเสร็จก่อนได้หรือไม่ และผู้มี อำนาจจะอนุญาตให้ลาออกจากราชการควรจะเป็นใครระหว่างอธิบดีเจ้าสังกัดกับผู้ว่าราชการ จังหวัด ผู้บังคับบัญชา ซึ่งเรื่องนี้กรมธนารักษ์ได้หารือไปยังสำนักงาน ก.พ.และสำนักงาน ก.พ. ได้วินิจฉัยไว้ว่า "กรณีข้าราชการพลเรือนสามัญขอลาออกจากราชการเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง ผู้บังคับ บัญชาจะยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกหาได้ไม่ และการลาออกในกรณีนี้ตามมาตรา 95 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 บัญญัติให้การลาออกมีผลนับตั้งแต ่วันที่ผู้นั้นขอลาออกอยู่แล้ว ส่วนในเรื่องผู้มีอำนาจอนุญาตการลาออกนั้น สำหรับข้าราชการพลเรือน สามัญ ตำแหน่งระดับ 4 อธิบดีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้บังคับบัญชาค่ามมีอำนาจ อนุญาตการ ลาออกตามนัยมาตรา 95 ประกอบด้วยมาตรา 44(5) และ (6) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 ส่วนการสอบสวนพิจารณาเรื่องที่ข้าราชการผู้นั้นมีกรณีถูก กล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และได้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไว้ตามมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 แม้จะได้อนุญาตให้ผู้นี้ลาออก จากราชการไปแล้วก็ยังดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้ตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518"¹ จากตัวอย่างดังกล่าวข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีกรณีถูก กล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ตั้งแต่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่ ต่อมาภายหลังแม้ผู้นั้นจะ

¹ หนังสือสำนักงาน ก.พ.ที่ สร 1006/14155 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2519.

ขอลาออกจากราชการไปแล้วก็ตาม ผู้บังคับบัญชาก็ยังมีอำนาจที่จะสั่งดำเนินการทางวินัยต่อไปได้ตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518

ถ้า เป็นกรณี "ถูกฟ้องคดีอาญา"² หรือ "ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา"³ วันแต่ เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ก็จะต้องเป็นกรณีถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาอยู่ก่อนออกจากราชการ ตัวอย่าง เช่น ข้าราชการผู้หนึ่งถูกฟ้องคดีอาญาอยู่ก่อนวันที่ออกจากราชการเพราะเกษียณอายุ และได้ยื่นเรื่องราวขอรับบำนาญในขณะที่คดียังอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาล โดยที่ไม่ปรากฏว่ามีการตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยหรือสั่งให้พิจารณาแต่อย่างใด จนกระทั่งผู้นั้นพ้นจากราชการไปเพราะเกษียณอายุ ก.พ. ได้วินิจฉัยปัญหาไว้ว่า

"โดยที่ผู้นี้ถูกฟ้องคดีอาญาอยู่ก่อนวันที่ผู้นี้ออกจากราชการเพราะเกษียณอายุ ผู้บังคับบัญชาจึงมีอำนาจตามมาตรา 89 ประกอบด้วยมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 ที่จะสั่งดำเนินการลงโทษได้ และถ้าจะสั่งลงโทษให้ออก ปลดออกหรือไล่ออกจากราชการก็ต้องสั่งย้อนหลัง ไปถึงวันที่ผู้นี้ออกจากราชการเพราะเกษียณอายุตามนัยข้อ 4 (6) แห่งระเบียบ ก.พ. ว่าด้วยวันออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ.2518"⁴

หลักเกณฑ์ประการสำคัญของการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนภายหลังจากที่ออกจากราชการไปแล้ว คือจะต้องมีการกล่าวหาว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ในขณะที่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่ หากเป็นการกล่าวหาขึ้นภายหลังจากที่

² "ถูกฟ้องคดีอาญา" หมายถึง ถูกฟ้องคดีอาญาและศาลได้ประทับรับฟ้องแล้ว ในระหว่างที่ศาลยังได้สำนวนมูลฟ้องอยู่ โดยยังไม่ประทับรับฟ้องยังไม่ถือว่าถูกฟ้องคดีอาญา (หนังสือสำนักงาน ก.พ.ที่ สร 0710/1700 ลงวันที่ 15 ตุลาคม 2522)

³ "ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา" หมายถึง ได้ตกเป็นผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

⁴ หนังสือสำนักงาน ก.พ.ที่ สร 0709/36355 ลงวันที่ 13 มีนาคม 2521

ผู้นั้นพ้นจากสถานภาพความเป็นข้าราชการไปแล้วก็ไม่อาจจะนำมาตรา 89 มาใช้ดำเนินการ
 สั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้นั้นได้ และถ้าเป็นการกล่าวหาต่อผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูก
 กล่าวหา เช่น คณะกรรมการ ป.ป.ป. คณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็จะต้องได้แจ้ง เรื่องกล่าวหา
 นั้นให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาทราบตั้งแต่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่ ถ้าหากเป็นการแจ้ง
 ภายหลังจากที่ผู้นั้นพ้นจากสถานภาพข้าราชการไปแล้ว ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะดำเนินการทางวินัย
 กับผู้นั้นได้ตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518

ดังกรณีตัวอย่าง เป็น เรื่องผู้บังคับบัญชาได้รับการแจ้งจากสำนักงาน ป.ป.ป. เรื่อง
 การกล่าวหาว่าผู้ได้บังคับบัญชากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงภายหลังจากที่ผู้ถูกกล่าวหาได้
 ออกจากราชการแล้วกรณีหนึ่งและกรณีที่สอง สำนักงาน ป.ป.ป. แจ้ง เรื่องกล่าวหาว่าการกระทำ
 ของผู้ถูกกล่าวหาที่เกษียณอายุราชการไปแล้วมีมูล เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงอีกกรณีหนึ่ง
 ซึ่ง ก.พ. ได้วินิจฉัยปัญหานี้ไว้ว่า

"สำหรับกรณีที่กระทรวงคมนาคมหรือตามเรื่องนี้ ปรากฏว่ากรมเจ้าท่า 3 คน
 คือ หัวหน้ากองวิชาการลาออกจากราชการ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2519
 ผู้อำนวยการกองคลังลาออกจากราชการ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2521 และ
 เจ้าท่า เขต 6 ลาออกจากราชการ เมื่อวันที่ 22 มกราคม 2522 แต่สำนักงาน
 ป.ป.ป. ได้แจ้งการกล่าวหาว่าบุคคลดังกล่าวกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้
 ปลัดกระทรวงคมนาคมทราบ โดยหนังสือสำนักงาน ป.ป.ป. ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์
 2523 ภายหลังจากบุคคลดังกล่าวได้ลาออกจากราชการไปแล้ว ผู้บังคับบัญชา จึง
 ไม่มีอำนาจตามมาตรา 89 ที่จะสั่งดำเนินการทางวินัยแก่บุคคลดังกล่าว

ส่วนกรณีของอธิบดีกรมเจ้าท่า ซึ่งในชั้นแรกคณะกรรมการ ป.ป.ป. ให้กระทรวง
 ดำเนินการสอบสวนว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงผลการสอบสวนคณะกรรมการ
 สอบสวนเห็นว่าผู้นี้ไม่มีความผิดและผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เห็นชอบด้วย
 กับรายงานการสอบสวนจนต่อมาผู้นี้ลาออกจากราชการ เพราะเกษียณอายุไปแล้ว เมื่อ
 วันที่ 1 ตุลาคม 2522 สำนักงาน ป.ป.ป. จึงได้แจ้งให้ปลัดกระทรวงคมนาคมทราบ
 ตามหนังสือสำนักงาน ป.ป.ป. ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2523 ว่าคณะกรรมการ
 ป.ป.ป. ได้รับคำร้อง เรียนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพิ่มเติมและผลการสืบสวนสอบสวน
 ได้พยานหลักฐานใหม่ว่าการกระทำของอธิบดีกรมเจ้าท่ามีมูล เป็นความผิดวินัย
 อย่างร้ายแรง และขอให้ดำเนินการสอบสวนทางวินัยซึ่งเป็นการตั้ง เรื่องการกล่าวหา
 ขึ้นใหม่แต่การแจ้งการกล่าวหาให้ผู้บังคับบัญชาของอธิบดีกรมเจ้าท่า ทราบภายหลัง

จากที่ผู้นี้ออกจากราชการไปแล้ว ผู้บังคับบัญชาจึงไม่มีอำนาจตามมาตรา 89 ที่จะสั่งดำ เนินการทางวินัย”⁵

4.2 จะต้อง เป็นการกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชา การกล่าวหาข้าราชการ พลเรือนสามัญว่าได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง โดยบุคคลผู้กล่าวหาจะแสดงตัวหรือไม่ก็ตาม นอกจากกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจะได้พบการกระทำผิดเองและ ได้ตั้ง เรื่องกล่าวหาเอาไว้ก่อนที่ผู้นั้นจะออกจากราชการแล้ว ถ้าหาก เป็นการกล่าวหาโดย บุคคลอื่น การกล่าวหา นั้นจะต้อง เป็นการกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชาซึ่ง เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการทางวินัยตามกฎหมายมาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึงผู้ซึ่งดำรงตำแหน่ง ที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในส่วนราชการ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย หรือมอบอำนาจจากผู้ที่ มีอำนาจตามกฎหมายให้เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในส่วนราชการ หรือหน่วยงาน ทั้งนี้จะต้อง เป็นการมอบหมายหรือมอบอำนาจตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้มอบได้ ซึ่งกฎหมายที่ เกี่ยวกับการบังคับบัญชามีดังนี้

(1) กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ปัจจุบันได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งได้กำหนดตำแหน่งผู้บังคับบัญชาข้าราชการทั้ง ในราชการบริหารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารทุกตำแหน่ง ซึ่งสังกัดกระทรวง ทบวงกรมและส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะ เป็นกรม⁶ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง เป็น ผู้บังคับบัญชาของกระทรวง⁷ ปลัดกระทรวง เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการของส่วนราชการใน กระทรวงรองจากรัฐมนตรี⁸ และได้กำหนดตามลำดับส่วนราชการลงไปจนถึงหัวหน้าแผนกหรือ

⁵ หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0709/169342 ลงวันที่ 30 กันยายน 2523

⁶ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

⁷ มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

⁸ มาตรา 21 (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

หัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่เทียบเท่าแผนกและหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ซึ่งจะมีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการนั้น ๆ อีกทีหนึ่ง

(2) กฎหมายจัดตั้งส่วนราชการ โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย เฉพาะและกฎหมายนั้นได้บัญญัติเรื่องการบังคับบัญชาข้าราชการในส่วนราชการนั้นไว้โดยเฉพาะ ก็ต้องเป็นไปตามนั้น เช่น พระราชบัญญัติวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ.2518 บัญญัติให้อธิการบดี เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการบริหารงานของวิทยาลัยและเพื่อประโยชน์ในการบังคับบัญชา ให้ถือว่าอธิการบดี เป็นอธิบดีตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนและกฎหมายอื่น⁹

(3) กฎหมายที่ให้มอบหมาย หรือมอบอำนาจการ เป็นผู้บังคับบัญชา ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 มาตรา 35 บัญญัติให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 ซึ่งได้แก่รัฐมนตรีเจ้าสังกัด อธิบดี และผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี มอบหมายให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งที่มีได้ เป็นผู้บังคับบัญชาตามที่ได้มีการบัญญัติไว้แล้ว ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการพลเรือน ในส่วนราชการหรือหน่วยงานใดในฐานะใดได้โดยทำ เป็นหนังสือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายดังกล่าวก็มีฐานะ เป็นผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย

เมื่อได้มีการฝึกกล่าวหาข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ก่อนที่ผู้นั้นจะออกจากราชการไปแล้ว แม้ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาได้ออกจากราชการไปแล้ว ในเวลาต่อมาจะยังไม่ได้มีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 86 ก็ถือได้ว่า มีการฝึกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง อันจะทำให้เข้าเงื่อนไขแห่งการใช้บังคับมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 แล้ว เพราะว่่าขั้นตอนการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย เป็นเรื่องภายหลังที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องกระทำ แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัยขึ้นก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาจะพ้นจากราชการไป เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติบังคับไว้เช่นนั้น ทั้งนี้

⁹สำนักงาน ก.พ., คู่มือดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518, หน้า 18.

เพราะมาตรา 86 อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมิได้บังคับว่า เมื่อข้าราชการผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงขึ้นแล้ว จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนเสมอไป จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 44 เห็นว่ากรณีมูลที่ควรสอบสวนเท่านั้น เพราะการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงบางอย่าง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87¹⁰ ผู้บังคับบัญชาอาจสั่งลงโทษทางวินัยได้โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นเพื่อทำการสอบสวนเสียก่อนก็ได้

โดยสรุปหลักในการกล่าวหาว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง เพื่อให้เข้าหลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนภายหลังที่ออกจากราชการไปแล้วตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 นั้น นอกจากจะต้องเป็นการกล่าวหาขึ้นตั้งแต่ก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาจะออกจากราชการแล้ว การกล่าวหาขึ้นจะต้องเป็นการกล่าวหาขึ้นต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งตามมาตรา 82 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518

---

¹⁰ กฎ ก.พ. ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2518) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8(2) และมาตรา 87 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ก.พ. ออกกฎ ก.พ. ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใด กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งคือ

(1) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือได้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(2) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันในคราวเดียวกัน เป็นเวลาเกินกว่าสิบห้าวัน และผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสืบสวนแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันสมควร หรือเห็นว่ามีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติความระเบียบของทางราชการ

ข้อ 2 กรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามข้อ 1 ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือมาตรา 92 วรรคสาม แล้วแต่กรณี จะสั่งลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกโดยไม่สอบสวนก็ได้

ได้กำหนดให้เป็นผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินการทางวินัย แก่ผู้ได้บังคับบัญชาผู้กระทำความผิดวินัย ถ้าเป็นกรณีที่มีการกล่าวหาต่อคณะกรรมการ .ป.ป.ป.หรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือส่วนราชการอื่นซึ่งไม่ใช่ส่วนราชการเจ้าสังกัดผู้ที่ได้รับเรื่องกล่าวหาแล้ว ส่วนราชการที่ได้รับเรื่องนั้นไว้จะต้องแจ้งเรื่องกล่าวหาขึ้นไปถึงผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาตั้งแต่ก่อนที่ผู้นั้นจะออกจากราชการไปจึงจะถือว่าข้าราชการผู้นั้นมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ก่อนออกจากราชการ ที่จะทำให้สามารถดำเนินการลงโทษทางวินัยหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมซึ่งมีผลทำให้ผู้ถูกกล่าวหาออกจากราชการไปแล้ว เสียใหม่ให้เป็นไปตามหมวด 4 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยได้เช่น การเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาลาออกจากราชการ เป็นลงโทษปลดออกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งลงโทษจากให้ออกเป็นไล่ออกจากราชการ เป็นต้น

กรณีตัวอย่าง เป็น เรื่องที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบพบการทุจริตของข้าราชการผู้หนึ่งจึงได้มีหนังสือแจ้งไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้นั้นก่อนที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะมีคำสั่งอนุญาตให้ข้าราชการผู้นั้นลาออกจากราชการ แต่ได้มีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนในภายหลังที่ข้าราชการผู้นี้ได้ออกจากราชการไปแล้ว ประเด็นปัญหาจึงมีว่า กรณีดังกล่าวได้มีการกล่าวหาขึ้นต่อผู้บังคับบัญชาก่อนที่ข้าราชการผู้นี้จะออกจากราชการแล้วหรือไม่ และการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นภายหลังที่ข้าราชการผู้นี้ได้ออกจากราชการไปแล้ว คณะกรรมการดังกล่าวจะมีอำนาจสอบสวนความผิดทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่

ดังปรากฏข้อเท็จจริงว่า "สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้มีหนังสือที่ ดง 0007/68 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2525 ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ว่าได้ตรวจสอบบัญชีแผนกการประปาสุขาภิบาลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย ประจำปีงบประมาณ 2524 เพียงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2524 ปรากฏว่ามีเงินขาดบัญชี 71,109 บาท อยู่ในความรับผิดชอบของเสมียนตราอำเภอกมลาไสย ทำหน้าที่พนักงานบัญชี แผนกการประปาสุขาภิบาลกมลาไสย และเป็นกรรมการเก็บรักษาเงินในวันตรวจนับตามทางสอบสวนเห็นว่าพฤติการณ์ของผู้นั้นน่าเชื่อว่า เป็นการทุจริตเบียดบังเงินของทางราชการไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ทางราชการได้รับความเสียหายซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ได้บันทึกสั่งการ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2525 ให้ตั้งกรรมการสอบสวนผู้นี้ตามข้อกล่าวหาดังกล่าว ซึ่งต่อมาได้มีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ

สอบสวนขึ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2525 อันเป็นวันหลังจากที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีคำสั่งอนุญาตให้ผู้นี้ออกจากราชการได้ในวันที่ 1 เมษายน 2525”

ปัญหาเรื่องนี้ ก.พ. ได้วินิจฉัยไว้เป็นหลักการว่า “การมีกรณีถูกกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงซึ่งแม้ภายหลังผู้ถูกกล่าวหาจะออกจากราชการไปแล้ว ผู้มีอำนาจ ตามมาตรา 86 หรือมาตรา 92 วรรคสาม ยังมีอำนาจดำเนินการลงโทษหรือเปลี่ยนแปลง คำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ พลเรือน พ.ศ. 2518 นั้น จะต้องเป็นการกล่าวหาขึ้นตั้งแต่ก่อนออกจากราชการ กรณีเช่นนี้จึง ถือได้ว่า ผู้มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก่อนวันที่ออกจากราชการ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีอำนาจตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ พลเรือน พ.ศ. 2518 ที่จะสั่งดำเนินการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย ตามนัยแห่งมติ ก.พ. ดังกล่าวได้”¹¹ ส่วนปัญหาเรื่องการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนภายหลังที่ผู้ถูกกล่าวหาได้ ออกจากราชการไปแล้วนั้น ในมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มิได้บัญญัติบังคับว่า เมื่อมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้วจะต้องแต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนเสมอไป เพราะเป็นขั้นตอนที่ผู้บังคับบัญชาจะกระทำในภายหลัง ได้ ไม่จำเป็นว่าจะต้องได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาจะออกจาก ราชการ ดังนั้นคณะกรรมการสอบสวนที่ได้รับการแต่งตั้งชุดนี้จึงมีอำนาจสอบสวนความผิดทางวินัย แก่ผู้ถูกกล่าวหาได้

4.3 จะต้องเป็นการกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำผิดอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

กรณีที่จะถือว่าเป็นผู้มีกรณีถูกกล่าวหาตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 นั้น จะต้องเป็นกรณีที่กล่าวหาข้าราชการพลเรือนสามัญว่าได้ กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงตั้งแต่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่ซึ่งหมายความว่า ถูกกล่าวหาว่ากระทำ การหรือละเว้นกระทำการใด ๆ และถ้ากรณีที่ถูกกล่าวหาานั้นเป็นความจริงจะเป็นความผิดวินัย

¹¹ หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0711/134763 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2525

อย่างร้ายแรง ซึ่งจะมีผลให้ผู้นั้นถูกส่งลงโทษถึงให้ออก ปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ และพ้นจากสถานภาพของข้าราชการไป โดยคำสั่งลงโทษ

แต่ถ้าก่อนออกจากราชการไป มิได้มีการกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง หรือมีการฝึกกล่าวหาเพียงว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงแล้วภายหลังจึงทราบว่าได้มีการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงอย่างใดอย่างหนึ่งเอาไว้ในขณะยังรับราชการอยู่ เช่นนี้ก็ไม่ว่าจะนำมาตรา 89 ไปใช้บังคับเพื่อการดำเนินการสั่งลงโทษทางวินัยภายหลังที่ผู้นั้นออกจากราชการไปแล้วได้ เพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์ของมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ที่ว่าจะต้องมีการกล่าวหาว่าได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ตั้งแต่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่ แต่ถ้า เป็นกรณีถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาก็ต้อง เป็นกรณีที่ได้ถูกฟ้อง หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาไว้ ตั้งแต่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่เช่นเดียวกัน¹² และจะต้อง มิใช่เป็นการถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาอันเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษจึงจะ เข้าหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติมาตรา 89

ดังกรณีตัวอย่าง เป็น เรื่องข้าราชการกรมศุลกากรผู้หนึ่งกระทำผิดวินัยถูกลงโทษตัดเงินเดือน 10% 1 เดือน แต่ผู้นี้ได้ครบเกษียณอายุราชการพ้นจากราชการไปก่อน โดยมีได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไว้ ประเด็นปัญหาจึงมีว่าคำสั่งลงโทษดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับหรือไม่เพียงใด ซึ่งกรมศุลกากรได้ทำหรือมายังสำนักงาน ก.พ. ซึ่ง ก.พ. ได้วินิจฉัยปัญหาไว้ว่า

"ปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษข้าราชการพลเรือนสามัญ ที่ได้ออกจากราชการไปแล้วนี้ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 มีหลักการว่า ผู้บังคับบัญชาไม่ว่าจะลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนที่พ้นสภาพจากการเป็นข้าราชการพลเรือนไปแล้วได้ เว้นแต่จะมีกรณีกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาที่มิใช่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษอยู่ก่อนออกจากราชการ แม้ภายหลังผู้นั้นจะออกจากราชการไปแล้ว ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือ 92 วรรคสาม แล้วแต่กรณียังมีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษได้ เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นจะออกจากราชการเพราะตายตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

¹² ปรคตุเชิงอรธ 4

พ.ศ.2518 เมื่อข้อเท็จจริงที่หาหรือปรากฏว่าสารวัตรศุลกากรผู้นี้ มิได้มีการณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงอยู่ก่อนพ้นจากราชการเพราะครบ เกษียณอายุแต่อย่างใด กรณีไม่ต้องตามหลักการดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นผู้บังคับบัญชาจึงไม่มีอำนาจที่จะสั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้นี้ได้¹³

4.4 ผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ยังมีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษทางวินัยหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ได้ แม้ภายหลังจะออกจากราชการไปด้วยเหตุใดก็ตาม เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นจะออกจากราชการเพราะตาย แต่การเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามมาตรา 89 นี้ ก็มีข้อควรระวังมิให้เป็นการเปลี่ยนแปลงคำสั่งเป็นคำสั่งที่มีอยู่ในหมวดอื่นที่ไม่ใช่หมวด 4 เช่น การเปลี่ยนแปลงคำสั่งไปเป็นคำสั่งอนุญาตให้ผู้ถูกกล่าวหาลาออกจากราชการตามมาตรา 98 เพราะมีมลทิน หรือมีหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน ซึ่งเป็นการให้ออกจากราชการตามบทบัญญัติของมาตรา 98 ซึ่งอยู่ในหมวดที่ 5 อันเป็นกรณีที่ไม่อาจทำได้ เพราะจะเป็นการใช้บังคับกฎหมาย โดยไม่ถูกต้องจะทำให้เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไป

ผู้บังคับบัญชาตามกฎหมายจะมีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษทางวินัยหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญที่พ้นจากราชการไปแล้วได้ก็ต่อเมื่อได้มีการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 89 ที่กล่าวมาข้างต้น 3 ประการครบถ้วนแล้ว จึงจะเกิดผลในหลักเกณฑ์ประการ 4 ขึ้น แต่มีข้อยกเว้นอยู่กรณีเดียวคือ เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ ตั้งแต่ผู้นั้นยังรับราชการอยู่ ในภายหลังออกจากราชการเพราะกรณีตาย กฎหมายได้บัญญัติ เป็นบทยกเว้นของมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนที่ทำให้ไม่สามารถจะสั่งดำเนินการลงโทษทางวินัยหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตามกระบวนการพิจารณาความผิดทางวินัยยังไม่สิ้นสุด ถ้าหากว่าข้าราชการผู้ใดมีกรณีหรือต้องหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงถึงแก่ความตาย ก่อนได้รับการวินิจฉัยเรื่องที่กระทำผิดวินัยนั้น ให้กระทรวงเจ้าสังกัดพิจารณาวินิจฉัยว่า ถ้าผู้นั้นไม่ถึงแก่ความตายเสียก่อนจะต้องได้รับโทษถึงไล่ออกหรือปลดออกหรือไม่ ถ้าเห็นว่าผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษถึง

¹³ หนังสือสำนักงาน ก.พ.ที่ สร 0711/13454 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2525

ไล่ออกหรือปลดออก ทายาทไม่มีสิทธิได้รับบำนาญตามมาตรา 48¹⁴ ซึ่งในมาตรา 48 ได้กำหนดว่า "ข้าราชการผู้ใดตายในระหว่างรับราชการอยู่...ให้จ่ายเงินเป็นบำเหน็จตกทอดเป็นจำนวนตามเกณฑ์คำนวณในมาตรา 32(1) ให้แก่บุคคลดั่งที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 44 และให้จ่ายในมาตรา 32(1) ให้แก่บุคคลดั่งที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 44 และให้จ่ายตามส่วนและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรานั้น..."

สำหรับปัญหากรณีที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยได้ถึงแก่ความตายไปเสียก่อนที่จะได้มีคำสั่งลงโทษเช่นนี้จะนำมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 มาใช้บังคับได้หรือไม่ อย่างไรนั้น

ในเรื่องนี้มีกรณีตัวอย่างซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า "จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีคำสั่งลงโทษเกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ให้ออกจากราชการในขณะที่ผู้นั้นได้ถึงแก่กรรมไปก่อนแล้ว" ประเด็นปัญหาจึงมีว่า คำสั่งของจังหวัดกาฬสินธุ์จะมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมายหรือไม่และจะต้องดำเนินการยกเลิกคำสั่งดังกล่าวหรือไม่

ในเรื่องนี้มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 ได้บัญญัติไว้เป็นหลักว่า

ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใด มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง... แม้ภายหลังผู้นั้นจะออกจากราชการไปแล้ว ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือมาตรา 92 วรรคสามแล้วแต่กรณี ก็ยังมีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวดนี้ได้ เว้นแต่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้นั้นจะออกจากราชการเพราะตาย

ก.พ. ได้วินิจฉัยปัญหาในกรณีดังกล่าวนี้ไว้ว่า "การที่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีคำสั่งลงโทษให้เกษตรอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ออกจากราชการ หลังจากที่ผู้นั้นได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว จึงเป็นคำสั่งที่ไม่มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ซึ่งโดยนิตินัยแล้วไม่จำเป็นต้องดำเนินการยกเลิกคำสั่งอันไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่เพื่อให้สะดวกในทางปฏิบัติก็อาจมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งดังกล่าวเสียได้"¹⁵

¹⁴ มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.2494

¹⁵ หนังสือสำนักงาน ก.พ.ที่ สร 0711/121621 ลงวันที่ 28 กันยายน 2524

การสั่งดำเนินการลงโทษ หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งได้ออกจากราชการไปแล้ว ตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 หมายถึง สั่งดำเนินการสอบสวนการเพื่อลงโทษในกรณีปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิด เช่น สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 86 หรือสั่งให้ส่งเรื่องให้ อ.ก.พ.จังหวัดหรือ อ.ก.พ.กระทรวงพิจารณา และเมื่อผลการดำเนินการปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรง ก็สั่งลงโทษตามควรแก่กรณี ซึ่งในเรื่องนี้ ก.พ.ได้เคยมีมติไว้ว่า

"โดยที่มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 บัญญัติว่าแม้ข้าราชการพลเรือนสามัญซึ่งมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง...จะออกจากราชการไปแล้ว ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือมาตรา 92 วรรคสามแล้วแต่กรณี ก็ยังมีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวดนี้ได้ เว้นแต่ข้าราชการผู้นั้นจะออกจากราชการเพราะตาย คำว่า "เปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวดนี้" ย่อมหมายความว่าเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัย ซึ่งมีบัญญัติทั้งโทษในความผิดวินัยไม่ร้ายแรงและร้ายแรง ตั้งแต่โทษภาคทัณฑ์ขึ้นไปจนถึงโทษไล่ออกจากราชการ ฉะนั้น เมื่อผลการสอบสวนปรากฏว่า กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือมาตรา 92 ก็ย่อมมีอำนาจลงโทษลดชั้นเงินเดือน ตัดเงินเดือนหรือภาคทัณฑ์แก่ผู้ที่ออกจากราชการไปแล้วได้

สำหรับปัญหาที่ว่า จะกำหนดวันสั่งลงโทษหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งตั้งแต่วันใด ก.พ.ได้มีมติว่า ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจตามมาตรา 89 นี้ สั่งลงโทษลดชั้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน หรือภาคทัณฑ์แก่ผู้ที่ออกจากราชการไปแล้วนั้น โดยสั่งย้อนหลังเท่าที่จำเป็นได้¹⁶ ซึ่งจะสั่งย้อนหลังไปถึงวันใดนั้น ได้มีการตีความโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องนี้เอาไว้ว่า "ให้สั่งลงโทษย้อนหลังไปในวันที่ข้าราชการผู้จะถูกลงโทษยังรับราชการอยู่ แต่จะต้องไม่สั่งลงโทษก่อนวันที่ปรากฏกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง"¹⁷

¹⁶ หนังสือสำนักงาน ก.พ.ที่ นร 0611/784 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2528

¹⁷ หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ นร 0203/9481 ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2531 เรื่องปัญหาการตีความมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518

ตัวอย่าง เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 เรือนจำจังหวัดแพร่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง หลายกรณีต่างกรรมต่างวาระกัน ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยรวม 2 คำสั่ง ระหว่างการสอบสวนพิจารณาผู้นี้ได้รับอนุญาตให้ลาออกจากราชการไปรับราชการทหารตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน 2520 และคณะกรรมการสอบสวนมีความเห็น ควรสั่งลงโทษตัดเงินเดือนทั้งสองส่วน และผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ ได้มีคำสั่งลงโทษลงวันที่ 4 พฤษภาคม 2520 รวม 2 คำสั่ง โดยลงโทษตัดเงินเดือน 10% มีกำหนด 2 เดือนส่วนหนึ่งและตัดเงินเดือน 10% มีกำหนด 3 เดือนอีกส่วนหนึ่ง โดยให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ออกคำสั่งเป็นต้นไป

ประเด็นปัญหาจึงมีว่า คำสั่งลงโทษดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะผู้ถูกสั่งลงโทษได้รับอนุญาตให้ลาออกไปรับราชการทหารแล้วกรณีหนึ่ง และถ้าหากกรมราชทัณฑ์เห็นว่าพฤติกรรมของผู้นี้เป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง มีโทษถึงให้พ้นจากราชการ การจะสั่งลงโทษในความผิดวินัยอย่างร้ายแรงจะกระทำได้หรือไม่และจะต้องปฏิบัติอย่างไร

สำนักงาน ก.พ. ได้วินิจฉัยปัญหานี้ไว้ว่า

ข้าราชการพลเรือนสามัญที่มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนถูกตั้งกรรมการสอบสวนตามมาตรา 86 แห่งระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 แล้ว แม้ภายหลังผู้นั้นจะออกจากราชการไปด้วยเหตุใดก็ตาม เว้นแต่ออกจากราชการเพราะตาย ผู้มีอำนาจตามมาตรา 86 หรือ 92 วรรคสาม แล้วแต่กรณี ยังมีอำนาจดำเนินการสั่งลงโทษได้ตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 และการสั่งลงโทษลดขั้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน หรือภาคทัณฑ์ในกรณีเช่นนี้ สั่งให้มีผลย้อนหลังไปเท่าที่จำเป็นได้

สำหรับกรณีปัญหาที่ว่า "ถ้ากรมราชทัณฑ์เห็นว่าพฤติกรรมเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง การจะดำเนินการลงโทษถึงให้ออกจากราชการกรมราชทัณฑ์จะต้องรายงานให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยพิจารณาและถ้าปลัดกระทรวงมหาดไทยผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกลงโทษ ซึ่งมีตำแหน่งเหนือผู้ว่าราชการจังหวัดผู้สั่งลงโทษเห็นว่ากรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็จะต้องส่งเรื่องให้ อ.ก.พ.กระทรวงมหาดไทยพิจารณาตามนัยมาตรา 92 วรรคสามประกอบด้วยมาตรา 86 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม โดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 19 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2520"¹⁸

¹⁸ หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0709/ลงวันที่ 12 เมษายน 2522

ซึ่งถ้าผลการพิจารณาของ อ.ก.พ.กระทรวงเห็นว่าพฤติการณ์ของผู้ถูกกล่าวหาเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงก็มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงคำสั่งลงโทษจากคำสั่งลงโทษเดิมที่สั่งลงโทษตัดเงินเดือน เป็นคำสั่งให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก ตามความร้ายแรงแห่งความผิดได้ทั้งนี้ ตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 เพราะกรณีนี้เป็นกรณีที่ได้มีการกล่าวหาว่าผู้นี้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ก่อนที่ผู้นี้จะลาออกรากราชการไปรับราชการทหาร

เมื่อได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญ ภายหลังที่ออกจากราชการไปแล้วซึ่งพอจะสรุปได้ว่าจะต้องมีการกล่าวหา ร้องเรียนขึ้นตั้งแต่ผู้ถูกกล่าวหายังรับราชการอยู่ และจะต้องเป็นการกล่าวหาต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา หากเป็นการกล่าวหาขึ้นต่อส่วนราชการอื่น ส่วนราชการนั้นจะต้องได้ส่งเรื่องการกล่าวหาให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาจะออกจากราชการ ประการต่อมาจะต้องเป็นการกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำผิดอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ถ้าเป็นการกล่าวหาเพียงว่ากระทำผิดวินัยขึ้นไม่ร้ายแรงหรือมิได้มีการกล่าวหาว่าได้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ก่อนออกจากราชการก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การดำเนินการทางวินัยตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 เมื่อได้มีการกล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์สามประการข้างต้นแล้วก็จะทำให้เข้าเงื่อนไขของมาตรา 89 ที่จะทำให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา มีอำนาจสั่งดำเนินการลงโทษทางวินัยหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามหมวด 4 ว่าด้วยวินัยและการรักษาวินัย ซึ่งตามมติ ก.พ.ได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษได้ทั้งในความผิดวินัยร้ายแรงและความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนภายหลังออกจากราชการไปแล้วตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง นั่นคือพระราชบัญญัติมี้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2530 ซึ่งได้บัญญัติถึงเรื่องการดำเนินการทางวินัยแก่ "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" ซึ่งรวมถึงข้าราชการพลเรือนสามัญด้วย โดยกำหนดให้อำนาจแก่ "คณะกรรมการ ป.ป.ป." ที่จะรับเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนที่เป็นความผิดทางวินัย รวมถึงมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนชี้มูลความผิด และส่งเรื่องให้

ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยในกรณีที่เกิดคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้แจ้ง เรื่องกล่าวหาถึงผู้บังคับบัญชาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ก่อนที่ผู้นั้นจะออกจากราชการ ผู้บังคับบัญชาก็มีอำนาจที่จะดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นได้ต่อไปตามนัยมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 ภายหลังจากผู้นั้นจะพ้นจากราชการไปแล้วก็ตาม โดยไม่มีกำหนดเวลาบังคับว่าจะต้องดำเนินการให้เสร็จเมื่อใด แต่ถ้าเป็นกรณีที่เกิดคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้มีมติรับเรื่องไว้พิจารณาแล้ว แม้ภายหลังจากผู้นั้นจะพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปด้วยเหตุอื่นนอกจากตาย ก็ให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีอำนาจดำเนินการสืบสวนสอบสวนต่อไปได้ แต่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้นั้นพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือนซึ่งมิได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาจะต้องดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่ออกจากราชการไปแล้วให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีอย่างที่กฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการได้กำหนดไว้ และในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่า เรื่องที่สอบสวนมีมูลว่าผู้นั้นกระทำความผิดอย่างร้ายแรง หรือผู้นั้นร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ก็ให้ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น พนักงานอัยการ หรือนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณีดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไปได้เสมือนว่าผู้นั้นยังมิได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวถึงในบทที่ 5 ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการทางวินัยตามมาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 กับกฎหมายที่ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ